

Notat vedr. planer om Lille Lindeland mini kraftverk.

Vegårshei historielag er av grunneiere bedt om å få en oversikt over de kulturminner som er registrert i Nærestadvassdraget.

I år 2000 gjorde Aust Agder fylkes kulturvernråd et vedtak om å få registrert kulturminner knyttet til vassdrag i fylket.
Dette arbeidet ble satt i gang også i Vegårshei i regi av historielaget og Vegår grunneierlag. Arbeidet ble avslutta i 2009 og alle 342 registreringene i Vegårshei ble oversendt Aust Agder fylke kulturvernavdelingen.
Hvert objekt er registrert på et 5 siders skjema, levert digitalt på PDF format.
På skjema side 5 er bilder av de fleste objektene.

I Nærestad vassdraget (innen Vegårshei kommune) har Øystein Værland stått for registreringsarbeidet.

Han oppgir her en enkel oversikt av de registrerte objekter:

40 dammer · Derav 10 i hovedvassdraget og 30 i side-elver/bekker

4 bruer Gamle av historisk interesse.

7 vannsager Alle unntatt 1 er i ruiner

6 kverner Alle i ruiner

6 ålekar 2 stk. inntakt, 4stk. i ruiner

14 annet: · Foreks. renner, skjerner-bunnrenner, bomfester, div. vannhjul m.v.

Sum 77 objekter alle utførlig registrert på skjema.

Svært spesielt er et ekstra avløp i Jøsvann (det såkalte Brenteberget) som gjør at noe vann renner over i deler av Gjerstadvassdraget.
Før sprengstoffet's tid, ble her brukt "fyrsetning" for å få hull på berget. Derved fikk de til dette ekstra avløpet fra Nærestadvassdraget.

Dette til orientering.

4985 Vegårshei 3. desember 2012

Vegårshei historielag

Johannes G. Torstveit

Leder.

KULTURMINNER LANGS VASSDRAG I AUST-AGDER

Vassdrag:	Nærestadvassdraget
Kultur minne: Type og lokalitetsnavn	Brenteberget.

Kommune:	Vegårshei	Top. enhet:	
Gårdsnavn:	Slettås	Gnr. 30	Bnr. 1
Eiendom:	Slettås	Vei og gateadr	
Lokalitet:		Terrengtype:	

Kartbladnummer el. kartbladnavn: (øk. kartverk 1:5000)	BT 019-5-4						
Reg. nr. på kartet:	912086						
Kulturminne	Koordinat x og Y	punkt	87451	linje	36390	flate	

Stedsnavn:	Brenteberget Jøsvann
Lokal uttale:	
Stedsnavnets betydning:	Her ble fjellet brendt og slått vann på for å sprekke. Før sprengstoffet ble nyttet.
Kilde:	

KM-VERNEVERDI (fylles ikke ut foreløpig)			
Lavere verneverdi	☐	Høy verneverdi	☐
		Svarthøy verneverdi	☐

Registrert av:	Øystein Værland	Dato:	23/6 2005
----------------	-----------------	-------	-----------

Arkiv nr.		Kommune	Vegårshei	Krets		Løpenr.	
-----------	--	---------	-----------	-------	--	---------	--

KM_TYPE		
1. Naturfenomen	☐	Naturfenomen m. Kulturhistoriske assosiasjoner, ikke vesentl. Inngrep
3. Usynlig kulturminne	☐	Ikke synlig kulturminne -)under bakken, u. vann, helt eller delvis fjernet
4. Andre synlige kulturminner	☐	Kulturminner som ikke tilhører typene 5 – 11
5. Ruin eller tuft av bygning	☐	Synlige bygningsrester uanset alder
6. Grøntområde – Hager, parker	☐	
7. Minnesmerke	☐	Statue, bautastein, runestein, o. l.
8. Teknisk kulturminne	☒	Kanal, tømmerrenne, tlegraf-linje, kaianlegg, jernbane, bro, vei m. m.
10. Agrart kulturlandskap	☐	Dyrkingsspor, beiteområde og liknende

KM_ASS (fylles ut kun for objekt under KM_TYPE har verdien naturfenomen)					
1. Historisk hendelse	☐	2. Personhistorie	☐	3. Literatur	☐
4. Tro	☐	5. Tradisjon	☐	6. Sagn	☐
7. Annet	☐				
Utfyllende opplysninger føres på siste side					

KM_DATERING																					
KM_DATKVAL	Før 1537	1537-1600	1600-1700	1600-1625	1626-1650	1651-1675	1676-1700	1700-1800	1800-1825	1826-1850	1851-1875	1876-1900	1900-2000	1900-1925	1926-1950	1951-1975	1976-200	2000-2025	Dokumentert	Sannsynlig	Udokumentert
Byggeår	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒
Ombygging	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Revet/brent/ falt i ruin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐
Utfyllende opplysninger om datering: Treverket ble ikke vedlikeholdt etter at fløting opphørte.																					

	KM_FUNK_OP	KM_FUNK_NA
	Opprinnelig funksjon	Nåværende funksjon
Bolig/bosetning	☐	☐
Energiforsyning	☐	☐
Fiske	☐	☐
Handel	☐	☐
Ferdsel/samferdsel	☐	☐
Hendelse/tro/tradisjon	☐	☐
Produksjon/industri	☐	☐
Jakt/fangst	☐	☐
Landbruk	☒	☐
Vannforsyning/renov.	☐	☐
Utdypeende forklaring: Før sprengstoff ble tatt i bruk, måtte en brenne bål på fjell og deretter slå vann på slik at det sprakk. Her ble dette gjort for å skape et nytt elveløp. Ved at Jøsvann ble senket, randt vannet ut her og nedover til Gjerstadvassdraget. Dette for bruk til kvenner og sager. Denne "stjelinga" av vann fra Nærestadvassdraget, medførte konflikter i tidligere tider.		

KM BETEGNELSE								
DAM	☒	Type:	Fløte	☐	Magasin	☐	Kombinasjon	☐
		Byggemåte:	Stein	☐	Kiste	☐	Jord	☐
			Bukke	☐	Flake	☐	Betong	☐
		Reguleringsmåte:	Nåle	☐	Planke	☐	Luke	☐
		Annen type dam:..						

ELVELØPS- UTBEDRING	☒	Tømmerrenne	☐	Vedrenne	☐			
		Bom (lense), styrebom						
		Skjerm	Stein	☐	Tre	☐	Betong	☐
		Materiale	Tre	☐	Jern	☐	Betong	☐
		Annen elveutbedring: Ekstra utløp fra Jøsvann mot Gjerstad.						

VARPING	Varpfeste	☐	Annet	☐
---------	-----------	--------------------------	-------	--------------------------

TØMMERFLØTING ELLERS	Utslagsplass	☐	Tømmeropptaksplass	☐	Sorteringsplass	☐
	Annet	☐				

VANNKRAFT, HÅNDVERK OG INDUSTRI							
KVERN	☐	Flom	☐	Årgangs	☐		
MØLLE	☐	Bygde	☐	Salgs	☐		
SAG	☐	Oppgangs	☐	Sirkel	☐	Flom	☐
		Gård	☐	Bygde	☐	Salgsproduksjon	☐
STAMPE	☐						
KRAFT VERK	☐	Elektrisk kraftproduksjon			☐		
HAND VERK	☐	Garveri	☐	Farger	☐		
VANN KRAFT	☐	Kvernfall	☐	Overfallshjul	☐	Støthjul	☐
Annet håndverk eller industri		☐					

SKOGSHÅNDVERK	☐	Tjæremile	☐	Kolmile	☐	Håndsagstiling	☐
---------------	--------------------------	-----------	--------------------------	---------	--------------------------	----------------	--------------------------

SAM- FERDSEL	☐	Sti	☐	Sledevei	☐	Kjørevei	☐
		Vadested	☐	Bro	☐	Ilanskjøringssted	☐
		Båtstø	☐	Fergeplass	☐	Roskifte	☐

FISKE	☐	Ålekar	☐
Annen fast fiskeinnr.	☐	Fiskeplass	☐
	☐	Annet	☐

Vaskeplass	☐	Badeplass	☐
------------	--------------------------	-----------	--------------------------

HISTORISK HENDELSE M.M.		☐
Ulykke	☐	Sagn
	☐	Annet
ANNET KULTURMINNE (skriv betegnelse):		

Hovedmateriale	Tre	☒	Jord	☐	Stein	☐	Murstein	☐	Metall	☐
KM_MAT	Betong	☐	Glass	☐	Støpestein	☐	Intet	☐	Ukjent	☐

Konstruksjon, materialbruk: Når utløpet av Jøsvann på denne måten ble senket, kunne det bygges en tredam for å regulere vannmengda. Når fløtinga pågikk i Nærestadvassdraget, var det om å gjøre at denne damme var stemt. Var i bruk som stem så lenge fløtinga pågikk i Nærestadvassdraget. (1960 åra?)

Mål:	L:		B:		H:		Mål i meter, eventuelt med en desimal!
------	----	--	----	--	----	--	--

Tilstand: Treverk er nå for det meste borte.

Personer (og eventuelt firmaer) med tilknytning til kulturminnet

Byggherre	
Håndverkere	
Tidligere eiere/ brukere	
Nåværende eier(-e)/ brukere	Torstein Moland
Presoner som kan gi mer Informasjon om kulturminnet	Jakop Skorstøl.

Litteratur, arkivreferanser m.m. eldre fotografier og / eller tegninger finnes hos:	
---	--

FOTOGRAFERING

Fototeknikk:	Negativ fargefilm	☐	Dias	☐	Digitale	☒	Annet	☐
Film, bildenr.								
Fotografens navn	Øystein Værland							

Brenteberget.

Her er
overløpet av
vann fra
Nærestavass-
draget mot
Gjerstad.

Dette viser
utløpet som
er blitt senket
ved hjelp av
gammel
"spreng-
teknikk".
Stokken i
forgrunnen
har ingen
ting med
dammen å
gjøre.